

Alois a Vilém Mrštíkovi ✓
klaryša
s písničkami ze Slavkovska

Maryša

Alois a Vilém Mrštíkové

Drama o pěti dějstvích

Líza, sedlák

Lízalka, jeho žena

Maryša Lízalová, jejich dcera

Maryša Vávrová

Vávra, mlynář

Rozára, jeho služka

Francek, rekrut

Horačka, jeho matka

Strouhalka, Maryšina teta

Drbalka, tetka

Maryšina babička

hospodský

Fany, jeho žena

soused

rekruti a mládenci

děvčice

děti

Milan Hrazdilek

Věra Stojarová

Markéta Moudrá

Marta Šujanová

Ivan Marek

Dagmar Mašová

Radim Kachlíř

Marie Kostíková

Marie Gottwaldová

Elena Knotková

Marta Tesáková

Miroslav Slováček

Petra Vyšehradská

Luděk Knotek

Milan Kohoutek, Zdeněk Novák,

Marek Navrátil, Jan Marek

Jana Svobodová, Eliška Dostálová,

Kristýna Marková, Vanessa Braňčová

Melanie Němcová, Anna a Emma Jurdová,

Eliška Jachymiáková, Adam Hedija,

Magdaléna Stojarová

výběr písní – Adam Blahák

hudební spolupráce – Ladislav Jedlička

hudbu nahráli – pedagogové a studenti

hudební fakulty JAMU v Brně

zpěv – Marie Bednářová, Eliška Hájková,

Alžběta Symerská, Peter Gáč,

Pavel Slivka, František Slíž

housle a zpěv – Zdeněk Šmukař

horna a zpěv – Michala Sablíková

klavír a zpěv – Tomáš Krejčí

zvuková režie – Jana Jelínková

režie – Irena Rozsypalová

grafika – Barbora Šujanová

kostýmy – Jarmila Pospíšilová

lidové kroje – Jana Svobodová

maskérka – Marcela Ulrichová

návrh scény – Irena Rozsypalová

výroba scény – Ivan Marek

nápověda – Silva Skokanová

Jana Zrebná

světla a zvuk – Lubomír Vojtek,

Radka Vojtková, Pavel Hrazdil

odborná spolupráce – Vladimír John,

Pavel Slivka

asistent režie – Stanislav Olbricht

Premiéra 26.4.2024

**Představení trvá 105 minut včetně přestávky
po druhém obraze. V průběhu zazní výstřely.**

Slovo režisérky

Když mi Stanislav Olbricht nabídl spolupráci se slavkovskými divadelníky, navrhla jsem nastudovat Maryšu. Jednak mám tuto hru ráda, sama jsem v ní kdysi hrála titulní roli na profesionální scéně, také mi připomíná domov, neboť Těšany, které byly Mrštíkům pro tento příběh inspirací, jsou od našeho Slavkova jen pár kilometrů. Navíc se domnívám, že hra má co říci i dnes. Témata jako lidská hloupost, násilí, sobectví, rozpínavost, intriky nebo strach, jsou velmi aktuální. Naproti tomu je tu také láska, moudrost, odhodlání a svoboda v různých podobách. Nešťastný příběh Maryši se může odehrávat kdykoliv a kdekoliv. Stojí za to, se nad ním zamyslet, varovat před zlem, oslavovat život, prosit o sílu a odpuštění.

Irena Rozsypalová jako Maryša, 1981

Bratři Mrštikové svůj bravurní text proložili konkrétními lidovými písničkami. S pokorou jsme je nahradili písničkami pouze ze Slavkovska. Původně jsme pomýšleli na cimbálovou muziku a živé zpívání, což by slavkovští herci s přehledem zvládli, nakonec ale z praktických důvodů pracujeme s nahrávkou. Každá postava má svou písničku, která vyjadřuje její myšlenky a rozpoložení. Veliký dík patří mým milým kolegům a studentům z JAMU v Brně, s nimiž jsme profesionální nahrávku připravili a pořídili. Takto se díky písničkám, dialektu a slavkovskému kroji, který jsme oblékli naší Maryše, hlásíme ke svým kořenům.

Na slavkovském jevišti jsem více než před půlstoletím získávala své první herecké zkušenosti. Jsem šťastná, že se i díky tomu mohu divadlu věnovat celý život profesionálně. Proto jsem chtěla místnímu souboru s láskou předat něco ze své herecké a režijní praxe a nabídnout inspiraci k dalším divadelním počínům. S přípravou jsme začali před rokem a od září loňského roku byly zkoušky pravidelně jednou týdně. Věřím, že naše společné úsilí přinese všem pěkný zážitek. Děkuji celému divadelnímu souboru za spolupráci a přeji všem radost a úspěchy v další divadelní tvorbě.

Irena Rozsypalová

Z historie uvedení ve Slavkově

Maryša je oblíbený titul profesionálních i amatérských divadelních souborů. Od prvního provedení hry uplyne letos 130 roků. Premiéra dramatu se odehrála na scéně Národního divadla v Praze 9. května 1894. Námět původně koncipovaný pro románové zpracování, přepsali bratři Alois a Vilém Mrštikové do tvaru divadelní hry. A od té doby se divadelní drama objevuje v nespočetných inscenacích na našich scénách.

Na slavkovských prknech, která znamenají svět, Maryša trpěla svým nedobrovolným manželstvím od roku 1922. Poprvé ji uvedlo sdružení Federace dělnických tělocvičných jednot 5. února 1922. Druhé provedení ve Slavkově nacvičili členové tělocvičné jednoty Sokol v roce 1926 (v režii Jaroslava Hanáka) a také roku 1933. Okresní osvětový sbor předvedl divákům toto drama 4. 9. 1943. Tentokrát režíroval hru Miroslav Koňorza a v hlavních rolích vystoupili Jaroslav Hanák jako Lízal, Marie Richtrová jako Maryša a Karel Häring jako Vávra. Francka si stříhnul sám pan režisér.

Nejslavnější inscenace Maryši se uskutečnila 4. září 1954. Tehdy vystoupil se slavkovskými ochotníky v roli Vávry národní umělec Zdeněk Štěpánek z Národního divadla v Praze. V roli Lízala se představil Karel Langr, Maryšu sehrála Eva Pilařová a Francka opět Miroslav Koňorza. Od této doby slavkovské jeviště inscenaci hry Maryša nevidělo. Je to 70 let. Náš divadelní spolek se pod vedením režisérky Ireny Rozsypalové, slavkovské rodačky a dlouholeté členky dnešního Národního divadla moravskoslezského v Ostravě, rozhodl Maryšu ve Slavkově opět uvést. Tato inscenace vám sice nenabídne národní umělce, ale doufáme, že i naše od srdce zahrané představení vás potěší.

Stanislav Olbricht

Vilém Mrštík

Alois Mrštík

Maryša 4. září 1954
uprostřed Zdeněk Štěpánek

Slavkovský kroj

V představení uvidíte slavkovské kroje, které obnovila slavkovská mládež v roce 2011. Slavkov se nachází na pomezí Brněnska, Slovácka a Hané. Ač zde najdeme vlivy ze všech oblastí, typem kroje patří do oblasti brněnské. Jeho rekonstrukce byla inspirována informacemi až poloviny 19. století, stejně jako zachovalými fotografiemi z počátku 20. století.

Kroj svobodných mládenců se honosí výraznou červenou vestou s květinovou vonicí a zdobenými klobouky. Při odvodu na vojnu navíc přidávali na klobouky paví pera.

stárek a stárka ze Slavkovska kolem r. 1900

Děvčata vystupují ve všedních krojích z bavlněného plátna. Jejich součástí je bílá spodnička s krajkou, květovaná sukně, plátěná bílá zástěra a kacabajka s dlouhým rukávem. Všechny sukně jsou lehce naškrobené v bramborovém škrobu, aby hezky držely tvar a tolik se nešpinily.

obnovený slavkovský kroj

fotka nížkovských odvedenců s pavími pery, někteří je mají na klopách a někteří na kloboucích, rok 1951

Na konci první poloviny hry je představen slavnostní dámský kroj. Maryša ho obléká, když se chystá na katechismus. Je daleko bohatší a má více tvrdě naškrobených spodniček. Chodilo se v něm především v neděli do kostela, při jeho nošení byl kladen důraz zejména na estetickou stránku nikoli na praktickou. Vrchní sukně i zástěrka jsou z taftu, sametová kordulka je zdobena krajkou a prýmky.

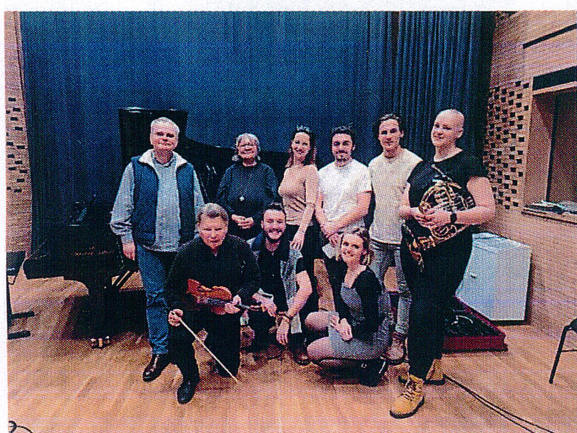
Jana Svobodová

Písně ze Slavkovska

Maryšu jejím nešťastným osudem provázela lidová píseň. Přáli jsme si, aby se příběh Maryši k vám dostal propojením s písněmi našeho regionu. Proto jsme pro inscenaci vybrali písně, které se nám v rukopisné podobě dochovaly ze Slavkova a blízkého okolí.

Většina písní pochází z díla F. Sušila a J. Rouse. Několik písní ale sepsali i jiní sběratelé: O. Jeřábek, F. Kyselková a H. Bím.

Oblast Slavkovska prošla v průběhu historie mnoha proměnami. Tyto proměny ovlivnila jak geografická poloha, tak i významné historické události, jako například napoleonská válka. Tyto události formovaly životy lidí a zanechaly hluboké stopy v lidové kultuře, což se odráží i v písních, které jsou součástí naší Maryši.

pedagogové a studenti hudební fakulty JAMU v Brně

kapela Josefa Jeřábka z Nížkovic kolem r. 1904

Výběr písní není náhodný. Každá píseň má svůj příběh a význam v kontextu celého představení. Na začátku chlapci zpívají písně, které doprovázely odvody na vojnu. Během představení pak zazní i písně odrážející běžný život obyvatel.

Nejkrásnějším hudebním klenotem bezesporu zůstávají písně baladické. Tyto písně vznešeně doprovázejí jevištní dění a nesou v sobě nálady, vzpomínky a pocity samotných aktérů.

Písně v Maryše tak dotvářejí atmosféru a prohlubují emoce celého představení. Nabízí nám vhled do života lidí na Slavkovsku v minulosti a propojují osud Maryši s tradicemi a kulturou našeho regionu.

Doufám, že se vám naše inscenace bude líbit a že si užijete i její hudební doprovod.

Adam Blahák

Maryša

s písněmi ze Slavkovska

Adam Blahák a Ladislav Jedlička

1. úvod – Muzikanti, co děláte
2. rekrutská – Ještě je, ještě je
3. rekrutská veselá – A ta naša maměnka
4. rekrutská na odchod rekrutů – A ta naša maměnka
5. milostná k rozloučení Francka a Maryši – Zatoč se mi, má panenko
6. rekrutská – Ještě je, ještě je
7. konec jednání – Stála dívčina
8. milostná na pozadí Maryši a Strouhalky – Zatoč se mi, má panenko
9. oblékání Maryši – Přerozmilé pantličky
10. konec jednání – Stála dívčina
11. dětská píseň – Běžel zajíc
12. hospodská – Aj má milá ženo
13. setkání Francka a Maryši – Zatoč se mi, má panenko
14. konec jednání – Stála dívčina
15. melancholická – Ja zabíl Matóšek
16. Maryša sólo – Sivá holubičko
17. melodie valčíku – Propadlo se, propadlo
18. konec jednání – Stála dívčina
19. modlitba – Maria, matko milosti
20. pracovní rytmičká – Kerá dobře mlátí
21. konec – Stála dívčina

Muzikanti, co děláte

1. píseň

1. /: Muzikanti, co děláte, :/
/: aj máte husle a nehráte. :/

2. /: Zahréte mně na husličky, :/
/: a rozveselte ty dróžičky. :/

3. /: Zahréte mně na cimbále :/
/: ať moje milá veselá je. :/

4. /: Zahréte mně na tu basu, :/
/: a rozveselte všecku chasu. :/

5. /: Zatrubte mně na trumpétu, :/
/: aj, vyprovod'te mě až k métu. :/

6. /: Zahréte mně všeci spolu, :/
/: a vyprovod'te mně až domu. :/

Ještě je, ještě je

2. a 6. píseň

1. Je-ště je, ještě je ve Sla-vko-vě míra, pod kterou od-vedli,

pod kte-rou od - ve - dli sta - ré ma - tce sy - na.

2. /: Jednoho odvedli, druhého chytají :/
/: a tomu třetímu, a tomu třetímu konička sedlají. :/
3. /: Sedlejte, sedlejte pěkného vraného :/
/: a já na něm pojedu, a já na něm pojedu do pole širého. :/
4. /: Do pole širého, kde stojí armáda, :/
/: a tam se mám postavit, a tam se mám postavit před císaře pána. :/
5. /: Před císaře pána, před naši armádu :/
/: a tam mám ukázat, a tam mám ukázat vojenskou hrdinu. :/
6. /: Hrdinu vojenskou, šavličku bróšenou, :/
/: která mě vyseká, která mě vyseká z Uher do Moravy. :/
7. /: Z Uher do Moravy, na české hranice, :/
/: tam odpočívají, tam odpočívají mé staré rodiče. :/
8. /: Mé staré rodiče, proč tak tvrdě spíte, :/
/: vždyť na vašem hrobě, vždyť na vašem hrobě konvalinka roste. :/
9. /: Konvalinka roste, modrý karafiát, :/
/: aj, škoda vás, rodiče, aj, škoda vás, rodiče, škoda vás nastokrát. :/

A ta naša maměnka

3. a 4. píseň

2. O, hétmane, hétmane,
pusť mně syna mého,
aby nosit nemusel
munduru těžkého.

3. O, má milá, rozmilá,
má maměnko stará,
šak von ho neponese,
než kobyłka vraná.

Zatoč se mi, má panenko

5., 8. a 13. píseň

Stála dívčina

7., 10., 14., 18., 21. píseň

Stá - la dív - či - na ja - ko ma - li - na, ja - ko z rů - že květ,

stá - la, stá-la, stá-la, smu - tně za-pla-ka-la, že ji mr - zí svět.

2. Proč pak tak pláčeš, smutná naříkáš, milenko moja?
Co bych neplakala. si nenaříkala, nebudu tvoja.

Přerozmilé pantličky

9. píseň

1. Přeroz - mi - lé pan-tli-čky, pře-roz-mi - lé pan - tle,

co ste se mně splé-ta - li do vla-sů ve - se - le.

2. Přerozmilé pannenky, přerozmilé panny,
jak sme se my scházely, scházíte se sami.

3. Vy Slavkovští mládenci, nechod'te vy za mnó,
ode dneška musím být paňmámó poctivó.

4. Nad Slavkovem kopeček, nad Slavkovem kopec,
tam mě milý připravil pod stromem o věnec.

5. Můj milé Antonínku, můj milé Tonínku,
včil si musíš vybírat jinačí pannenku.

Běžel zajíc

11. píseň

1. Bě - žel za - jíc přes vo - bo - ru,
roz - tr - hl si za - dní no - hu.

2. Liška mu ji zašívala,
veverka se posmívala.

3. Co ty se máš posmívatí,
dyž já nemám drobka gatí,

a-ni drobka košu-le.

Aj má milá ženo

12. píseň

Aj, ty mi-lá že - no, pří-jde pro mě smrt a dyž pro mě pří - jde,

do py-tla mě strč. *Zpívá se, pokud někdo pije.* Do py- do py- do py- do py- do py-tla mě strč.

Ja zabíl Matóšek

15. píseň

Sivá holubičko

16. píseň

1. Si-vá ho-lu-bič-ko, kdes byla, si-vá ho-lu bič-ko kdes byla,
5 že si svo-je po-pe-la-vé pe-ří, že si svoje po-pe-la-vé pe-ří ztrati-la.

2. /: Ztratila jsem já ho na poli :/
/: a to tobe můj zlaté holóbku,
a to tobě můj zlaté holóbku navzdory :/

3. /: Navzdory ty mně nic nedělej :/
/: Jenom ty si sivá holubičko,
jenom ty si sivá holubičko pozor dej :/

4. /: Nalíčím já na tě žitný klas :/
/: aby ty jsi sivá holubičko,
aby ty jsi sivá holubičko přišla zas :/

Propadlo se, propadlo

17. píseň

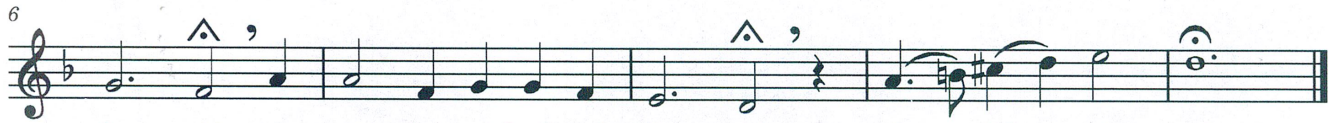
5

Maria, matko milosti

19. píseň

1. Mari - a, matko mi - lo - sti, ro - di - čko do bro ti - vo - sti, zbav ná s smut ku i ža -

lo - sti, i vša - ké zá - hub - né zlo - sti, ó Ma - ri - a!

4. Vzhlédni tedy dobrotivě
a pomoz nám lítostivě,
obvesel nás milostivě,
jenž prosíme úpěnlivě, ó Maria!

9. Skrz tvé svaté pozdravčí,
skrz Kristovo narození
vypros hříchů odpuštění,
a nás uvoď ku spasení, ó Maria!

Kerá dobře mlátí

20. píseň

1. Kerá do - bře mlá - tí, ke - rá do - bře žne, to je hodné dě - vče, to se lí - bí mně.

2. Kerá nechce mlátit, kerá nechce žít,
běžte ji pro rasa, at' ji de vodřit.

Ivan Marek (Vávra), Milan Hrazdilek (Líza)

Miroslav Slovacek (hospodský), Petra Vyšehradská (Fany), Marie Gottwaldová (Strouhalka)

Markéta Moudrá (mladší Maryša), Dáša Mašová (Rozára), Milan Kohoutek (rektut), Jan Marek (mládenec)

Markéta Moudrá (Maryša), Radim Kachlíř (Francek), rekruti, děvčice, děti

Marta Šujanová (Maryša Vávrová), Ivan Marek (Vávra), chasa

celé herecké obsazení Maryši i s produkcí